

УДК 338:351

DOI: 10.60022/2(2)-30S

**Верховцева Ірина Геннадіївна**

доктор історичних наук, професор  
професор кафедри публічного управління та адміністрування  
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

**Verkhovtseva Iryna**

Doctor of Historical Sciences, Professor,  
Professor of the Department of Public Administration and Management  
State University of Information and Communication Technologies, Ukraine  
ORCID: 0000-0002-5682-993X

**Закіров Марат Борисович**

доктор політичних наук, доцент  
завідувач відділу політологічного аналізу  
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

**Zakirov Marat**

Doctor of Political Science, Associate Professor  
Head of the Department of Political Analysis  
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine,  
ORCID: 0000-0003-4897-4325

**Січкаренко Галина Геннадіївна**

доктор історичних наук, доцент  
професор кафедри інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційної безпеки  
Національний транспортний університет, Україна

**Sichkarenko Halyna**

Doctor of Historical Sciences, Associate Professor  
Professor of the Department of Information Analysis and Information Security  
National Transport University, Ukraine  
ORCID: 0000-0003-3292-4681

**Хорватова Оксана Олегівна**

кандидат юридичних наук, доцент  
доцент кафедри публічного управління та адміністрування  
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

**Horvatova Oksana**

PhD in Law, Associate Professor  
Associate Professor of the Department of Public Management and Administration State University of Information and Communication Technologies, Ukraine  
ORCID: 0000-0002-1467-3797

**Кондратюк Сергій Володимирович**

кандидат політичних наук  
професор кафедри публічного управління та адміністрування  
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

**Kondratyuk Sergiy**

PhD in Political Science  
Professor of the Department of Public Administration and Management  
State University of Information and Communication Technologies, Ukraine  
ORCID: 0009-0000-2354-8763

## **МАСОВОКОМУНІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНОМУ НАСИЛЛЮ У КІБЕРПРОСТОРІ: КІБЕРДИПЛОМАТІЯ (ВЕКТОР ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ)**

***Анотація.** Статтю присвячено проблемі інформаційного насилля у масових цифрових комунікаціях та обґрунтованню доцільності застосування інструментів публічно-дипломатичного сегменту кібердипломатії у протидії масовоінформаційним загрозам у кіберпросторі. Автори наголошують на об'єктивному характері посилення таких загроз за умов кіберизації публічних*

комунікацій через якісне оновлення інформаційно-комунікаційних технологій останнім півстоліттям та звертаються до досвіду російсько-української війни 2014–2025 років, вагомою інтервенційною складовою якої стали деструктивні масовоінформаційні впливи країни-агресорки. З опорою на нові цифрові технології нею продукується й поширюється в глобальному інформаційному просторі спотворена (фейкова) інформація про Україну та все, що пов'язано з її владою, культурою, соціальними надбаннями. В такий спосіб росія чимало років штучно формувала й продовжує формувати основу для дискредитації Української держави, сприяючи оформленню її негативного образу в очах зарубіжної громадськості, аби вплинути на іноземні уряди та унеможливити допомогу Україні з боку союзників, знайти спільників для агресорки. У цьому контексті, акцентуючи на необхідності пошуку адекватних інструментів протидії інформаційному насиллю, дослідники пропонують інституціоналізувати громадську (народну) дипломатію в рамках вітчизняної кібердипломатії та долучити до відсічі агресору широкі кола громадськості, озброївши їх необхідними знаннями, уміннями для роботи в соціальних мережах, медіа з метою захисту інформаційного простору України, створення її правдивого цифрового образу та спростування фейків і міфів, що заповнили інформаційний простір завдяки відповідній деструктивній діяльності країни-окупантки. Форматом такої протидії дослідники бачать інформаційне волонтерство, яке вже проявило себе за роки російсько-української війни як ефективний інструмент допомоги постраждалим і стало виявом ініціативи та зрілості українського громадянського суспільства.

**Ключові слова:** кіберпростір, соціальні комунікації, масові комунікації, соціокіберкомунікації, міжнародні публічні комунікації, інформаційне насилля, кібердипломатія, громадська (народна) дипломатія.

## MASS COMMUNICATION ASPECTS OF COUNTERING INFORMATION VIOLENCE IN CYBERSPACE: CYBER DIPLOMACY (PUBLIC DIPLOMACY VECTOR)

**Abstract.** *The article is devoted to the problem of information violence in mass digital communications and substantiates the expediency of using the tools of the public diplomatic segment of cyber diplomacy in countering mass information threats in cyberspace. The authors emphasise the objective nature of the growing nature of such threats in the context of cyberisation of public communications due to the qualitative upgrade of information and communication technologies over the past half century and refer to the experience of the Russian-Ukrainian war of 2022-2025, in which the destructive mass information influence of the aggressor country became a significant intervention component. Relying on these technologies, it produces and disseminates distorted (fake) information about Ukraine and everything related to its government, culture, and social achievements in the global information space. Thus, for many years, Russia has been artificially shaping and continuing to shape the basis for discrediting the Ukrainian state, contributing to the formation of its negative image in the eyes of the foreign public in order to influence governments, make it impossible for allies to help Ukraine and find allies for the aggressor. In this context, emphasising the need to find adequate tools to counteract information violence, the researchers propose to institutionalise public (people's) diplomacy within the framework of national cyber diplomacy and to engage the general public in countering the aggressor, equipping them with the necessary knowledge and skills to work in social networks and media in order to protect Ukraine's information space, create its true digital image and refute fakes and myths that have flooded the information space due to the relevant destructive. The researchers see the format of such activities as information volunteering, which has already proved to be an effective tool for helping victims during the Russian-Ukrainian war and has become a manifestation of initiative and maturity of Ukrainian civil society.*

**Keywords:** cyberspace, social communications, mass communications, socio-cybercommunications, international public communications, information violence, cyber diplomacy, public (people's) diplomacy.

**Постановка проблеми.** Як вказує американська аналітикиня із зовнішньої політики пані Анн-Марі Слотер (*A.Slaughter*), держави, які володіють розгалуженими інформаційними каналами й комунікаціями, здатні визначати глобальний порядок денний [28]. Для України за умов протидії

тотальній російській агресії це має доленосне значення, адже вплив на уявлення громадськості зарубіжних країн щодо України здатен зміцнити не тільки її імідж як демократичної країни, що відстоює цінності Західного світу й виборює своє право на вільне життя. Нагальною потребою в цьому контексті є залучення до боротьби з окупантом усіх ресурсів – як військового і матеріального характеру, так і інформаційного, які розміщені у кіберпросторі – п'ятому вимірі буття людини. Цей простір нині впливає на соціальні процеси й визначає завтрашній день планетарного соціуму не меншою мірою, аніж інші сфери людського буття – земля, повітря, води та космос. Завдяки новітнім цифровим технологіям продукування, аналіз і миттєве поширення інформації у глобальних масштабах стало чинником політичних та соціальних змін на нашій планеті загалом. Проте людство тільки вчиться жити за умов надто динамічних процесів у вимірі соціальних комунікацій масового характеру. Інформація стала справжньою зброєю, а інформаційне насилля у масових цифрових комунікаціях – щоденною і навіть повсякчасною практикою. Автократії користуються цією зброєю, спираючись на досягнення технологічного прогресу й нехтуючи етичними та міжнародно-правовими нормами. Захист від нових інформаційних загроз деструктивного сегменту масовоінформаційної сфери для кожної країни, а особливо для України, актуалізує, крім осмислення масштабу таких загроз та їх адекватної оцінки, питання пошуку інструментів протидії їм.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Попри злободенність, вказана проблема, на жаль, досі не стала трендом наукових студій. Безумовно, вивчатись вона має в різних контекстах – політичному, соціокомунікаційному, психологічному, військовому тощо. Різні аспекти цієї проблеми, зокрема адаптація сучасної «цифрової» людини до нових соціокультурних реалій інформаційної епохи, глобальні політичні зрушення та загрози світовій стабільності, що провокуються масовоінформаційними впливами деструктивного характеру (від дискредитації публічних осіб і до псування іміджу країн, міжнародних альянсів, світових політичних сил і течій, гравців на економічних полях тощо), зумовлюють висунення на порядок денний наукової діяльності соціогуманітаріїв завдання не тільки проаналізувати специфіку масових комунікацій у кіберпросторі та осмислити формати пошуку засобів протидії інформаційним загрозам, а й запропонувати відповідний інструментарій, зосередившись на праксеологічних вимірах без перебільшення проблеми глобального масштабу – проблеми інформаційного насилля диджитл-епохи.

Саме такі завдання сформулювали й спробували надати свої візії їх розв'язання ряд вітчизняних дослідників (А.Бадер і С.Вовк [1], І.Верховцева [2–4; 25; 27; 28], М.Дем'яненко [8], Р.Гула, О.Дзьобань, І.Передерій, О.Павліченко, Г.Філь [9], І.Діордіца, А.Телестакова, О.Коваль, О.Назаренко, А.Настюк [26], Є. Магда [15], С.Петькун [27], Г.Почепцов [17], А.Савич [19], Л.Смола [21], Є.Тихомирова [23], М.Требін [24], Л.Чупрій, М.Сулима, Л.Онучак, О.Дячук [25]). Натомість слід констатувати: в контексті вивчення заявленої проблеми поза увагою науковців досі залишається чимало питань. Це, зокрема, питання теоретико-філософського, методологічного, політичного, публічно-комунікаційного та публічно-управлінського характеру.

З огляду на це, не претендуючи на всебічне висвітлення проблеми, **метою статті** визначаємо обґрунтувати доцільність пошуку засобів протидії інформаційному насиллю цифрової епохи, середовищем продукування й поширення якого є кіберпростір, у сфері кібердипломатії як новітньої практики соціокіберкомунікацій міжнародного формату.

**Виклад основного матеріалу.** Як наголошують дослідники, нині ідентифікація людини, як правило, відбувається через її причетність до тієї чи іншої сфери інформації, віртуального та соціального просторів. Оскільки значну частину свого часу людина проводить у віртуальному середовищі, створеному комп'ютерними засобами, таке «цифрове існування» якісно змінює звичний спосіб життя на «інформаційне буття». Сталої моделі реальності вже не існує – вона динамічно змінюється, її доводиться постійно переосмислювати та переформатовувати. Це, крім іншого, парадоксальним чином зумовлює посилення індивідуалізації масовокомунікаційної сфери та демасифікує її. Змінюється соціальна пам'ять, відбувається кластеризація та розрідненість індивідів, їх суспільних зв'язків, що найбільш помітним є в мережевій комунікації. При цьому контентна персоналізація, як показують світові мас-медії з їх персональними інформаційно-комунікаційними потоками, створює небачені досі нові можливості впливати на масову свідомість [10, с. 16–18; 11, с. 135–137; 24, с. 189–193].

За таких умов реаліями сучасного буття стали інформаційна агресія та інформаційне насилля. Сучасна людина піддається їм щоденно сотні раз – Інтернет, радіо, телебачення, преса нав'язують своє розуміння життя та завдяки маніпулятивному ефекту впливають на світогляд цільової аудиторії. Такий вплив засобів масової комунікації на людську особистість, її самоосмислення відбувається головню

через маніпулювання думками, уявленнями, інтерпретаціями масового споживача інформаційної продукції. Однією з найпоширеніших технологій масовокомунікаційного впливу за сучасних умов, що має на меті саме зміну свідомості людей, є пропагандистська діяльність. У міжнародних комунікаціях її здійснюють всі актори світових політичних процесів, тією чи іншою мірою застосовуючи пропагандистські впливи для забезпечення власних політичних цілей та інтересів. Часто містять елементи пропаганди технології *soft power*, що легітимізовані у міжнародних відносинах і вважаються цілком придатними для просування інтересів країни світом, поширюючи інформацію про її культуру, привабливі туристичні чи інші характеристики серед громадськості інших держав. У випадках, коли інформаційний вплив у подібному контексті визначає радикальну зміну ходу думок адресата, його уявлень щодо певного явища і нівелювання його оцінок у потрібному для адресанта напрямі, тоді масовоінформаційний вплив слід розглядати як інформаційне насилля – компоненту соціального насилля та несиловий вплив (дію) на ментальну сферу, що суперечить закономірному перебігу подій і непомітно, засобом нав'язування опоненту власних переконань чи спотвореної інформації, прямо передбачає інформаційну взаємодію та змінює характер соціальних комунікацій в аспекті асиметричних відносин [27, с. 447–453].

Автори монографії «Війни інформаційної епохи: міждисциплінарний дискурс» (2021) наголошують, що «інформаційним полем бою» у кібер- та соціальному просторах є протоколи інформаційно-логічного сполучення їх елементів, а також засоби й технології їх практичної реалізації. Для кіберпростору протоколами взаємодії систем та їхніх елементів є мови програмування, мережеві протоколи й угоди, комп'ютерні віруси тощо. Для соціального простору протоколом інформаційно-логічної взаємодії є природна мова населення, а основним засобом коригування протоколів соціального простору нині є ЗМІ [6, с. 30].

Дослідники інформаційного насилля та всіх його проявів розглядають це явище у контексті інформаційних війн як особливої форми міжнародного протистояння, котра, хоча історично існує з давнини, нині, за умов цифровізації та поширення новітніх технологій комунікацій, набула специфічних характеристик. Метою інформаційного насилля у форматі міжнародних комунікацій, як правило, є залякування та зміни в когнітивній сфері цільової аудиторії, а об'єктом – влада, урядові структури, системи, що забезпечують нормальне життя населення. Досягнення бажаного для генераторів відповідного контенту результату пов'язане із стимулюванням певних подій, зокрема, революцій, дестабілізації суспільств, початком війни з іншою державою, падінням престижу влади, політичними змінами тощо [4, с. 18; 27, с. 451–462].

Відтак, з огляду на все вищевказане, доцільно резюмувати, що через якісне оновлення інформаційно-комунікаційних технологій останнім півстоліттям посилення загроз деструктивних масовоінформаційних впливів за умов кіберизації публічних комунікацій має, по суті, об'єктивний характер. Як окремий кейс у цьому контексті слід розглядати досвід російсько-української війни 2014–2025 рр., вагомою інтервенційною складовою якої стали деструктивні масовоінформаційні впливи країни-агресорки. З опорою на новітні комунікаційні технології нею продукується й поширюється в глобальному інформаційному просторі спотворена (фейкова) інформація про Україну і все, що пов'язано з її владою, культурою, соціальними надбаннями тощо. В такий спосіб росія чимало років штучно формувала й продовжує формувати основу для дискредитації Української держави, сприяючи оформленню її негативного образу в очах зарубіжної громадськості, аби виправдати свої військові злочини, окупацію українських регіонів, а також вплинути на уряди інших країн, унеможливлюючи допомогу Україні з боку її союзників, знайти спільників у своїй ворожій діяльності [4, с. 17–18].

Складником інформаційних заходів агресора, крім маніпулювань історичною спадщиною – українською та російською, є масштабні трансмережеві вкиди у світовий інформаційний простір, на що Кремль витрачав і продовжує витрачати шалені кошти, розробляючи нові й нові відповідні технології [18; 20; 23, с. 98–104].

Формат пошуку відповідних інструментів реагування з метою протидії ворожій інформаційній діяльності щодо України в рамках соціокіберкомунікацій, на наш погляд, варто визначити сферою кібердипломатії – новітньої дипломатичної практики, яка реалізовується у кіберпросторі та насамперед має на меті захищати інтереси держави у ньому [4, с. 17–19].

Як вказує О.Гайдук, фундаментальне розуміння кібердипломатії зосереджується на розвитку відносин стратегічного характеру з ключовими партнерами на міжнародній арені, насамперед з ЄС, НАТО, їхніми державами-членами, на здійсненні взаємовигідної співпраці з іншими державами та міжнародними організаціями. Кібердипломатія охоплює широкий спектр дипломатичних завдань,

спрямованих на налагодження зв'язку та діалогу між державними і недержавними суб'єктами, включаючи в себе розробку глобальних норм і правил, пов'язаних з інформаційними технологіями, а також просування національних інтересів у кіберпросторі. При цьому захист громадян та організацій України від кіберагресії та підвищення кіберстійкості держави є ключовими пріоритетами. Кібердипломати також працюють над мінімізацією ризиків і наслідків кіберінцидентів, протидіючи кібератакам на критичну інфраструктуру, витоку даних, кібершпionажу та онлайн-злочинності, незалежно від того, чи здійснюються вони державними чи недержавними суб'єктами [7, с. 422-427].

Дослідники наголошують, що одним із стратегічних пріоритетів кібердипломатії є протидія деструктивним масовоінформаційним впливам у кіберпросторі, зокрема, інформаційному насиллю та інформаційному тероризму. Такі впливи в рамках російської інформаційної агресії щодо України мають на меті зміни національної ідентичності українців, «перекодування» та «переформатування» українського соціуму засобом поширення дезінформації, фейків, ворожої щодо України пропаганди. При цьому увага в рамках протидії цим явищам, на погляд науковиці, має бути зосереджена на публічно-дипломатичному вимірі кібердипломатії у форматі громадської / народної дипломатії (*citizen / civil diplomacy*). Її потенціал як різновиду публічної дипломатії в США, приміром, пов'язаний з концепцією, згідно з якою кожен громадянин має право чи навіть обов'язок допомагати державі здійснювати зовнішню політику. Суб'єктами реалізації такої дипломатії можуть бути студенти, викладачі, науковці, спортсмени, представники бізнесу тощо – у такий спосіб лобіюються громадські інтереси. Дослідники називають головними п'ятьма ознаками цього різновиду дипломатії на сучасному етапі її еволюції відкритість і демократичність; відхід від поверховості; зростання ролі цінностей; перетворення на рівну гру між різними учасниками; динамічність і непрогнозованість. Йдеться про складну взаємодію у мережі багатьох різнорівневих суб'єктів, коли групи громадськості в різних країнах можуть виступати в ролі як ініціаторів, активних учасників та партнерів своїх держав, так і цільових аудиторій для програм іноземних урядів, корпорацій і організацій [4, с. 17–21; 5, с. 23–25; 16, с. 7–11; 22, с. 328–330].

Ураховуючи все та осмислюючи масштаб загроз, що постали перед українським соціумом за умов кіберизації міжнародних комунікацій та схарактеризованої вище російської ворожої інформаційної діяльності, вважаємо доцільним наголосити на необхідності інституціоналізації громадської (народної) дипломатії в рамках вітчизняної кібердипломатії засобом долучення до відсічі агресору широких кіл громадськості, озброївши їх необхідними знаннями, уміннями для роботи в соціальних мережах, медіа з метою захисту інформаційного простору України, створення її правдивого цифрового образу та спростування фейків і міфів, що заповнили інформаційний простір завдяки легкості поширення відповідного деструктивного контенту країною-окупанткою із опорою на новітні цифрові технології. Ефективним форматом такої діяльності може бути інформаційне волонтерство, яке вже проявило себе за роки російсько-української війни як ефективний інструмент допомоги постраждалим і стало виявом громадської ініціативи та зрілості українського громадянського суспільства [12, с. 25–36].

Вітчизняні дослідники А.Котелевець і В.Ліпкан звертають увагу, що інтенсифікація інформаційного волонтерства, чи «волонтерства-онлайн», за умов протидії Україні гібридній російській агресії переконує у чималій ролі залучених до комунікацій всередині країни волонтерів та можливостях виконання ними стратегічних завдань захисту українського інформаційного простору. Волонтерські організації з їх мережевою структурою організації можуть здійснювати перевірку фактів та спростовувати дезінформаційний контент, поширюваний агресором (фактчекінг), або просувати в глобальному інформаційному просторі проукраїнські наративи, друкувати дайджести ворожих пропагандистських наративів у зарубіжних країнах з опорою на громадські організації зарубіжних країн та українську діаспору [13, с. 100–102; 14, с. 123–129].

З огляду на це, інформаційне волонтерство в рамках громадської / народної дипломатії логічно постає складником українського опору інформаційно-комунікаційного спрямування, що функціонує із залученням інформаційних ресурсів, здатних вплинути на уявлення зарубіжної громадськості щодо нашої країни. При цьому надзвичайно важливим уявляється розроблення комунікаційних стратегій для залучення до інформаційного волонтерства молоді як суб'єкта такої народної дипломатії та водночас спрямовуючи інформаційний вплив на молодь зарубіжних країн як на об'єкта цієї діяльності. Окремо слід згадати студентство, яке може розгорнути широку комунікацію із студентами зарубіжжя, водночас практикуючись у знанні іноземних мов. Крім того, комунікуючи з громадськістю зарубіжжя, українська молодь долучається до відстоювання інтересів своєї держави в кіберпросторі у форматі міжнародних публічних комунікацій та набуває досвіду іміджмейкінгової діяльності щодо держави «Україна», просуваючи світом правдиві наративи про нашу країну, її соціум, культуру [12, с. 22–36].

**Висновки.** У статті поаналізовано проблему інформаційного насилля у масових цифрових комунікаціях та обґрунтованню доцільності застосування інструментів публічно-дипломатичного сегменту кібердипломатії у протидії масовоінформаційним загрозам у кіберпросторі. Наголошено на об'єктивному характері посилення таких загроз за умов кіберизації публічних комунікацій через якісне оновлення інформаційно-комунікаційних технологій останнім півстоліттям. Як окремі кейс проблеми, її розглянуто в контексті російсько-української війни 2014–2025 років, вагомою інтервенційною складовою якої стали деструктивні масовоінформаційні впливи країни-агресорки, що застосовують нові цифрові технології. З їх допомогою продукується й поширюється в глобальному інформаційному просторі спотворена (фейкова) інформація про Україну та все, що пов'язано з її владою, культурою, соціальними надбаннями. В такий спосіб росія чимало років штучно формувала й продовжує формувати основу для дискредитації Української держави, сприяючи оформленню її негативного образу в очах зарубіжної громадськості, аби вплинути на іноземні уряди та унеможливити допомогу Україні з боку союзників, знайти спільників для агресорки. З огляду на це, існує нагальна потреба пошуку адекватних інструментів протидії інформаційному насиллю. Пропонується інституціоналізувати громадську (народну) дипломатію в рамках вітчизняної кібердипломатії та долучити до відсічі агресору широкі кола громадськості, озброївши їх необхідними знаннями, уміннями для роботи в соціальних мережах, медіа з метою захисту інформаційного простору України, створення її правдивого цифрового образу та спростування фейків і міфів, що заповнили інформаційний простір завдяки відповідній деструктивній діяльності країни-окупантки. Форматом такої протидії можуть бути інформаційне волонтерство, яке вже проявило себе за роки російсько-української війни як ефективний інструмент допомоги постраждалим і стало виявом ініціативи та зрілості українського громадянського суспільства.

Подальше студіювання проблеми може здійснюватись у напрямі з'ясування теоретико-філософського, методологічного, політичного та публічно-управлінського аспектів протидії інформаційному насиллю у кіберпросторі.

### Література

1. Бадер А., Вовк С. Інформаційна агресія: стратегії та техніки маніпулювання. *Літопис Волині*. 2024. Вип. 31. С. 110–115.
2. Верховцева І.Г. Глобальний кіберпростір та опір інформаційній агресії: кібердипломатія України у протидії російській інформаційній інвазії. *Міжнародне співтовариство та Україна в процесах економічного та цивілізаційного поступу: актуальні економіко-технологічні, ресурсні, інституціональні, безпекові та соціогуманітарні проблеми*: монографія. Ryga: Baltija Publishing, 2024. С. 213–243.
3. Верховцева І.Г. Інформаційно-комунікаційний сегмент гібридної війни росії проти України 2014–2024 рр.: пропаганда (стан вітчизняних студій). *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2024. Вип. 70. С. 443–477.
4. Верховцева І.Г. Кібердипломатія та інформаційний тероризм цифрової епохи (соціокомунікаційний вимір). *Кібердипломатія*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (15–16 травня 2024 р.), наук.-практ. кругл. столу «Стратегії та практики для України, Європи та світу» (28 листопада 2024 р.). К.: Дипл. акад. імені Г. Удовенка; ДУІКТ, 2025. С. 17–22.
5. Верховцева І.Г. Співпраця органів місцевого самоврядування України з європейськими партнерами за умов війни 2022–2023 рр.: публічно-дипломатичний вимір (організаційно-правові аспекти). *Nowy ład w Europie i Unii Europejskiej: przesłanki – kierunki – priorytety*: monografia. Lwów–Olsztyn: Wydawnictwo Politechniki Lwowskiej, 2023. С. 18–26.
6. Війни інформаційної епохи: міждисциплінарний дискурс: монографія / за ред. В.А. Кротюка. Харків: ФОП Федорко М.Ю., 2021. 558 с.
7. Гайдук О.В. Кібердипломатія як парадигма нового підходу до міжнародних відносин: досвід країн світу, науково-академічні практики та кібербезпека міжнародних комунікацій. *Стратегічні комунікації в умовах війни: погляд від волонтера до науковця*: монографія. Київ: 7БЦ, 2024. С. 421–431.
8. Дем'яненко М. Протидія інформаційній агресії: світовий досвід та вітчизняні реалії. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2018. № 50. С. 225–240.
9. Інформаційна війна: соціально-онтологічний та мілітарний аспекти: монографія / Р.В. Гула, О.П. Дзьобань, І.Г. Передерій, О.О. Павліченко, Г.О. Філь. Київ: Каравела, 2023. 288 с.
10. Іщук Н. М. Демасифікація як соціальна трансформація: прогнози та реалії. *Актуальні питання масової комунікації*. К., 2013. Вип. 14. С. 14–19.

11. Ішук Н. М. Персоналізація інформації в мережевій комунікації: переваги та недоліки. *Наукові записки Інституту журналістики*. К., 2015. Т. 58. С. 134–139.
12. Корченко О.Г., Шульга В.П., Верховцева І.Г. Іміджмейкінг України за умов кіберизації міжнародних публічних комунікацій. *Публічно-управлінські та цифрові практики*. 2025. № 1(4). С. 20–38.
13. Котелевець А. Волонтерство онлайн: виклики сьогодення. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. Вип. 1. С. 98–104.
14. Ліпкан В. Правова природа феномена інформаційного волонтерства. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 1. С. 121–131.
15. Магда Є. В. Виклики гібридної війни: інформаційний вимір. *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2014. № 5. С. 138–142.
16. Народна дипломатія під час війни в Україні. Історія, сучасний стан, основні напрями втілення, реальні приклади / Бортняк В. А., Дрозд О. П. та ін. К.: ВД «Професіонал», 2022. 302 с.
17. Почепцов Г. Сміслові та інформаційні війни. *Інформаційне суспільство*. 2013. Вип. 18. С. 21–27.
18. Росія поширює в Ізраїлі фейки про Україну на «популярних сайтах». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3738744-rosia-posirue-v-izraili-fejki-pro-ukrainu-na-popularnih-sajtah-zmi.html>
19. Савич А.С. Комунікативні інструменти протидії інформаційної агресії Росії: світовий досвід. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2015. Вип. 12. С. 270–277.
20. Сергій Плохій: «Ця війна є війною за всю Європу». URL: <https://zbruc.eu/node/110984>
21. Смола Л.Є. Інформаційна війна в контексті розвитку комунікаційних технологій. *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 102. С. 375–377.
22. Сухорольська І., Климчук І. Громадська (публічна) дипломатія в умовах агресивної війни Росії проти України. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2022. № 43. С. 322–331. \_
23. Тихомирова Є. Російська інформаційна війна: теоретичні та практично-прикладні аспекти. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 2 (406). С. 98–105.
24. Требін М.П. Феномен інформаційної війни у світі, що глобалізується. *Вісник Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2013. № 2. С. 188–198.
25. Chupriy L.V., Sulima Y.M., Onuchak L.V., Diachuk O.V., Verkhovtseva I.G. Value Component of the Dialogical Approach in International Relations. *Journal of Community Pusitive Practices*. 2022. Vol. 22. Issue SpecialIssue. P. 126–140.
26. Diorditsa, I. V., Telestakova, A. A., Koval, O. M., Nazarenko, O. A., & Nastiuk, A. A. (2021). Information interventions as a new dimension of Ukraine’s cyber-vulnerability. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 152-166.
27. Petkun S., Verkhovtseva I. Hostile Propaganda Of The Digital Age As Information Violence: Ukraine’s Response To Russian Information Invasion. *Modern science: prospects, innovations and technologies: Scientific monograph. Part 1*. Ryga: Baltija Publishing, 2024. P. 445–485.
28. Slaughter A. (2009). Americans Edge. *Foreign Affairs*. URL: <http://www.foreignaffairs.com/articles/63722/anne-marie-slaughter/americas-edge>
29. Verkhovtseva I.G. Ukraine’s Cyber Diplomacy In Countering Russian Informational Aggression. *Library Science. Record Studies. Informology*. 2024. Т. 20. № 3. С. 21–31.

## References

1. Bader, A., Vovk, S. (2024). Informatsijna ahresiiia: stratehii ta tekhniky manipuliuvannia [Information aggression: strategies and techniques of manipulation]. *Litopys Volyni*, 31, 110-115. [in Ukrainian]
2. Verkhovtseva, I.H. (2024). Hlobalnyi kiberprostir ta opir informatsiinii ahresii: kiberdiplomatiia Ukrainy u protydii rosiiskii informatsiinii invazii [Global cyberspace and resistance to information aggression:

Ukraine's cyber diplomacy in countering the Russian information invasion]. *Mizhnarodne spivtovarystvo ta Ukraina v protsesakh ekonomichnoho ta tsyvilizatsiinoho postupu: aktualni ekonomiko-tekhnologichni, resursni, instytutsionalni, bezpekovi ta sotsiohumanitarni problemy: monohrafiia* (pp. 213–243). Ryga: Baltija Publishing. [in Ukrainian]

3. Verkhovtseva, I.H. (2024). Informatsijno-komunikatsijnyj sehment hibrydnoi vijny rosii proty Ukrainy 2014–2024 rr.: propahanda (stan vitchyznianskykh studij) [Information and communication segment of Russia's hybrid war against Ukraine in 2014–2024: propaganda (state of domestic studies)]. *Naukovi pratsi Natsional'noi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernads'koho*, 70, 443–477. [in Ukrainian]

4. Verkhovtseva, I.H. (2025). Kiberdyplomatiia ta informatsijnyj terorizm tsyfrovoy epokhy (sotsiokomunikatsijnyj vymir) [Cyber diplomacy and information terrorism in the digital age (socio-communication dimension)]. *Kiberdyplomatiia: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (15–16 travnia 2024 r.), nauk.-prakt. kruhl. stolu «Stratehii ta praktyky dlia Ukrainy, Yevropy ta svitu» (28 lystopada 2024 r.)* (pp. 17–22). K.: Dypl. akad. imeni H. Udovenka; DUKT. [in Ukrainian]

5. Verkhovtseva, I.H. (2023). Spivpratsia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy z ievropejs'kymy partneramy za umov vijny 2022–2023 rr.: publichno-dyplomatychnyj vymir (orhanizatsijno-pravovi aspekty) [Cooperation of Local Governments of Ukraine with European Partners in the Context of War in 2022–2023: Public and Diplomatic Dimension (Organisational and Legal Aspects)]. *Nowy lad w Europie i Unii Europejskiej: przeslanki – kierunki – priorytety: monografia* (pp. 18–26). Lwów–Olsztyn: Wydawnictwo Politechniki Lwowskiej. [in Ukrainian]

6. Vijny informatsijnoi epokhy: mizhdystsyplinarnyj dyskurs: monohrafiia [Wars of the Information Age: Interdisciplinary Discourse: A Monograph]. (2021). Kharkiv: FOP Fedorko M.Yu. [in Ukrainian]

7. Hajduk, O.V. (2024). Kiberdyplomatiia iak paradyhma novoho pidkhodu do mizhnarodnykh vidnosyn: dosvid krain svitu, naukovo-akademichni praktyky ta kiberbezpeka mizhnarodnykh komunikatsij [Cyberdiplomacy as a paradigm of a new approach to international relations: experience of countries, scientific and academic practices and cybersecurity of international communications]. *Stratehichni komunikatsii v umovakh vijny: pohliad vid volontera do naukovtsia : monohrafiia* (pp. 421–431). Kyiv : 7BTs. [in Ukrainian]

8. Dem'ianenko, M. (2018). Protydiia informatsijnij ahresii: svitovij dosvid ta vitchyzniani realii [Countering information aggression: international experience and national realities]. *Naukovi pratsi Natsional'noi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernads'koho*, 50, 225–240. [in Ukrainian]

9. Informatsijna vijna : sotsial'no-ontologichnij ta militaryj aspekty : monohrafiia [Information warfare: social, ontological and military aspects: a monograph] (2023). Kyiv : Karavela. [in Ukrainian]

10. Ischuk, N.M. (2013). Demasyfikatsiia iak sotsial'na transformatsiia: prohnozy ta realii [Demassification as a social transformation: predictions and realities]. *Aktual'ni pytannia masovoi komunikatsii*, 14, 14–19. [in Ukrainian]

11. Ischuk, N.M. (2015). Personalizatsiia informatsii v merezhevij komunikatsii: perevahy ta nedoliky [Personalisation of information in network communication: advantages and disadvantages]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*, 58, 134–139. [in Ukrainian]

12. Korchenko, O.H., Shul'ha, V.P., & Verkhovtseva, I.H. (2025.) Imidzhmejkinh Ukrainy za umov kiberyzatsii mizhnarodnykh publichnykh komunikatsij [Image-making of Ukraine in the context of cyberisation of international public communications]. *Publichno-upravlin's'ki ta tsyfrovi praktyky*, 1(4), 20–38. [in Ukrainian]

13. Kotelevets', A. (2021). Volonterstvo onlajn: vyklyky s'ohodennia [Online volunteering: the challenges of today]. *Sotsial'na robota ta sotsial'na osvita*, 1, 98–104. [in Ukrainian]

14. Lipkan, V. (2016). Pravova pryroda fenomena informatsijnoho volonterstva [Legal nature of the phenomenon of information volunteering]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 1, 121–131. [in Ukrainian]

15. Mahda, Ye.V. (2014). Vyklyky hibrydnoi vijny: informatsijnyj vymir [Challenges of hybrid warfare: the information dimension]. *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 5, 138–142. [in Ukrainian]

16. Narodna dyplomatiia pid chas vijny v Ukraini. Istoriia, suchasnyj stan, osnovni napriamy vtilennia, real'ni pryklady [People's diplomacy during the war in Ukraine. History, current state, main directions of implementation, real-life examples] (2022). Kyiv : VD «Profesional». [in Ukrainian]

17. Pocheptsov, H. (2013). Smyslovi ta informatsijni vijny [Semantic and information wars]. *Informatsijne suspil'stvo*, 18, 21–27. [in Ukrainian]

18. Rosiia poshyriuie v Izraili fejky pro Ukrainu na «populiarnykh sajтах» [Russia spreads fake news about Ukraine on 'popular websites' in Israel]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3738744-rosia->

posirue-v-izraili-fejki-pro-ukrainu-na-popularnih-sajtah-zmi.html [in Ukrainian]

19. Savych, A.S. (2015). Komunikatyvni instrumenty protydii informatsijnoi ahresii Posii: svitovyj dosvid [Communication tools to counteract Russia's information aggression: International experience]. *Visnyk Mariupol's'koho derzhavnoho universytetu. Serii: Istoriia. Politolohiia*, 12, 270–277. [in Ukrainian]

20. Serhij Plokhij: «Tsia vijna ie vijnoiu za vsiu Yevropu» [Serhiy Plohiy: 'This war is a war for the whole of Europe']. URL: <https://zbruc.eu/node/110984> [in Ukrainian]

21. Smola, L.Ye. (2015). Informatsijna vijna v konteksti rozvytku komunikatsijnykh tekhnolohij [Information warfare in the context of communication technologies]. *Hileia: naukovyj visnyk*, 102, 375–377. [in Ukrainian]

22. Sukhorol's'ka, I., Klymchuk, I. (2022). Hromads'ka (publichna) dyplomatiia v umovakh ahresyvnoi vijny Rosii proty Ukrainy [Public diplomacy in the context of Russia's aggressive war against Ukraine]. *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Filosofs'ko-politolohichni studii*, 43, 322–331. [in Ukrainian]

23. Tykhomyrova, Ye. (2020). Rosijs'ka informatsijna vijna: teoretychni ta praktychno-prykładni aspekty [Russian information warfare: theoretical and practical aspects]. *Naukovyj visnyk Skhidnoievropejs'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, 2(406), 98–105. [in Ukrainian]

24. Trebin, M.P. (2013). Fenomen informatsijnoi vijny u sviti, scho hlobalizuiet'sia [The phenomenon of information warfare in a globalising world]. *Visnyk Natsional'noho universytetu "Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho". Serii: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia*, 2, 188–198. [in Ukrainian]

25. Chupriy, L.V., Sulima, Y.M., Onuchak, L.V., Diachuk, O.V., & Verkhovtseva, I.G. (2022). Value Component of the Dialogical Approach in International Relations. *Journal of Community Positive Practices*, 22-SpecialIssue, 126–140. [in English]

26. Diorditsa, I.V., Telestakova, A.A., Koval, O.M., Nazarenko, O.A., & Nastiuk, A. A. (2021). Information interventions as a new dimension of Ukraine's cyber-vulnerability. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 152–166. [in English]

27. Petkun, S., Verkhovtseva, I. (2024). Hostile Propaganda Of The Digital Age As Information Violence: Ukraine's Response To Russian Information Invasion. *Modern science: prospects, innovations and technologies: Scientific monograph. Part 1.* (pp. 445–485). Ryga: Baltija Publishing, [in English]

28. Slaughter, A. (2009). Americans Edge. *Foreign Affairs*. URL: <http://www.foreignaffairs.com/articles/63722/anne-marie-slaughter/americas-edge> [in English]

29. Verkhovtseva, I.G. (2024). Ukraine's Cyber Diplomacy In Countering Russian Informational Aggression. *Library Science. Record Studies. Informology*, 20-3, 21–31. [in English].